

PIGMENTACIJA in KOŽA

Zdravo,

Sem dr. OLJA REVEN, kozmetični kemik/formulator, diplomirana mikrobiologinja in doktor molekularne genetike

olja@naravni-koticek.si

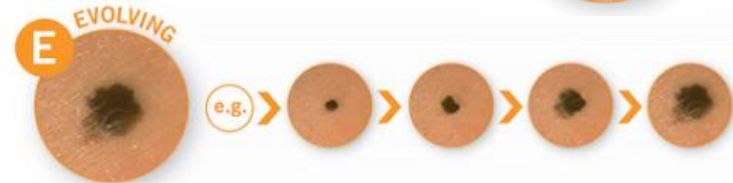
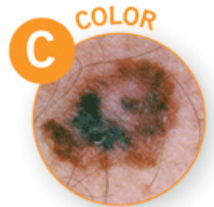
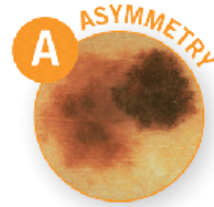

1. Različni tipi hiperpigmentacij

V kolikor vas skrbi „čudna“
pigmentacija, NUJNO na
pregled k dermatologu.

ABCDEji melanoma (kožnega raka)

- A kot Asimetrija
- B kot Border (rob)
- C kot Color (barva)
- D kot Diameter (premer)
- E kot Evolving (razvija, raste)

Melasma

- Nepravilna, pikčasta pigmentacija, ki je temnejše barve (rjavo, sivo obarvani)
- Vzrok:
  - Genetska predispozicija
  - UV sevanje (izpostavljenost soncu)
  - Modra svetloba
  - Hormonski vpliv (nosečnost!)
  - Vnetje

Lentigo

- Temnejša, rjava ali črna pigmentirana povišana lezija z jasno definiranimi robovi
- Za razliko od peg, lentigo pozimi ne zbledi
- Vzrok:
  - UV sevanje (izpostavljenost soncu)
  - Solariji
  - Fototerapije (fotokemoterapija)

Solarni oz. sončni lentigo

- Solarni lentigo je lisa temnejšega predela.
- Je posledica izpostavljenosti UV sevanju, ki povzroči lokalno namnožitev melanocitov in kopičenje melanina v kožnih celicah keratinocitih.
- Solarnim lentigom ponavadi rečemo tudi senilne pege oz starostne pege
- Če jih je veliko, se jim reče Lentiginini (množina v latinščini)

Ephelis ali pegice

- Ephelis je pegica, majhna, rjava lisa na koži
- Pegice so genetsko podedovane. Ljudje z veliko pegicami, imajo vsaj eno kopijo variante gena MC1R (istega gena, ki določa rdeče lase).
- Pri pegicah, melanociti proizvedejo več pigmenta kot je običajno. Pigment je naložen v melanosomih in se prenesejo v okoliške keratinocite.
- Povečanje števila pegic ob izpostavitvi soncu in UV žarkom

Post Inflamatorna Hiperpigmentacija: PIH

- Začasna pigmentacija, ki je posledica poškodbe, npr. opekline, vnetje kože (akne) ali celo po okužbi.
- Postinflamatorna pigmentacija se imenuje tudi pridobljena melanoza.
- Težje poškodbe povzročijo postinflamatorno hipopigmentacijo, ki je običajno trajna.

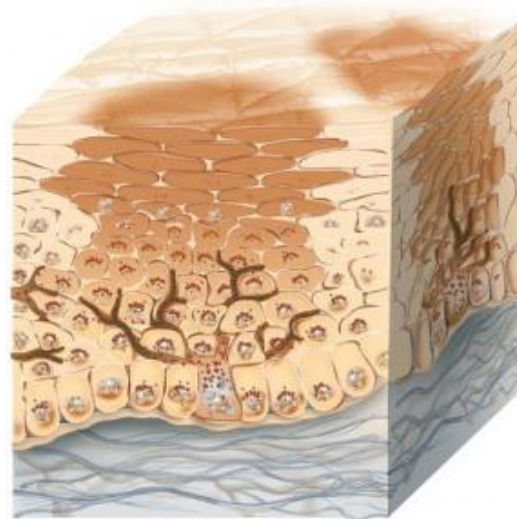

2. Nastanek hiperpigmentacij

Sinteza melanina

Barva kože

- MELANIN podaja barvo oz. ten kože
- 2 tipa melanina: eumelanin in phomelanin
- Melanin sintetizirajo celice, ki jim rečemo **melanociti**

Nastanek hiperpigmentacij

- Sama fiziologija ni spremenjena
- Povečana **AKTIVNOST** melanocitov (pege, melazma...)
- Večje **ŠTEVILO** melanocitov (lentigo in tudi melanomi)

Vzrok nastanka hiperpigmentacij

- **Zunanji dejavniki**
  - UV svetloba (melasma, solarni lentigi)
  - Fotosenzibilizirajoči agenti (eterično olje bergamotke, furocoumarin)
  - Zdravila (estrogen, tetraciklini, amiodaroni, fenitoini, sulfonamidi)
- **Kožne bolezni**
  - Melasma
  - Postinflamatorna hiperpigmentacija
  - Erytromelanosis follicularis (EFFC)
  - Linea fusca (Pellagra)
  - Poikiloderma ali Civatte Riehlsova melanoza
- **Druge bolezni in stanja**
  - Addisonova bolezen
  - Bolezni jetr
  - Hemocromatoza
  - Tumor hipofize
  - nosečnost

UV izpostavititev

- Izpostavititev kože UV sevanju povzroči oksidativni stres in posledično se sprostijo **ROS** (reaktivne kisikove spojine)
- ROS v keratinocitih (celicah kože) povzročijo sprostitve vnetnih spojin, kot so **prostaglandini**, **dušikov oksid** in **α -MSH** (alfa-melanocit stimulirajoč hormon)

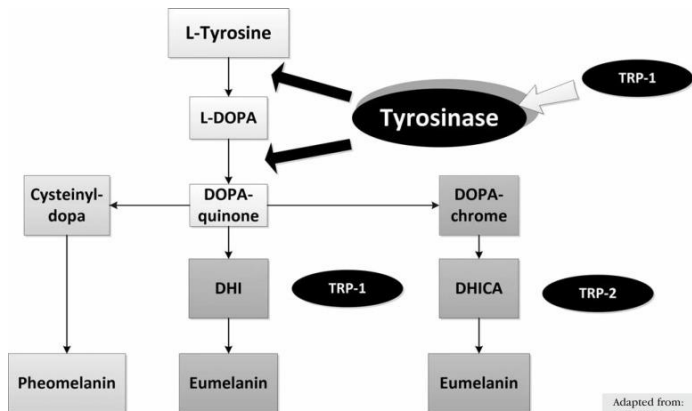
Table 2.1 Examples of ROS

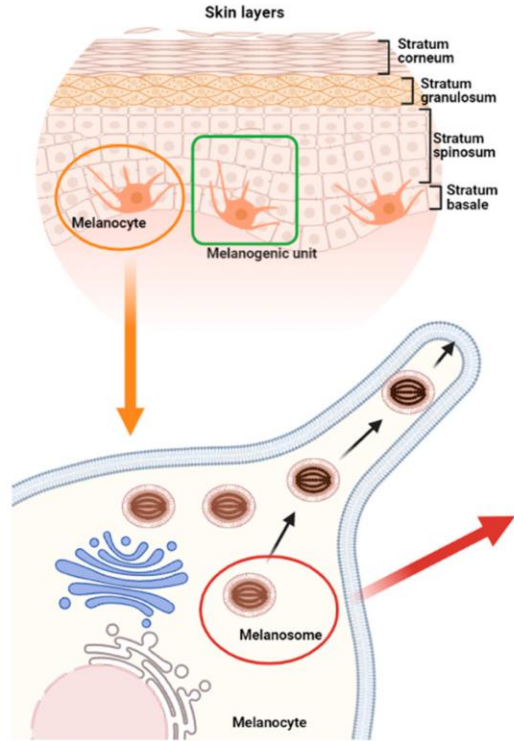
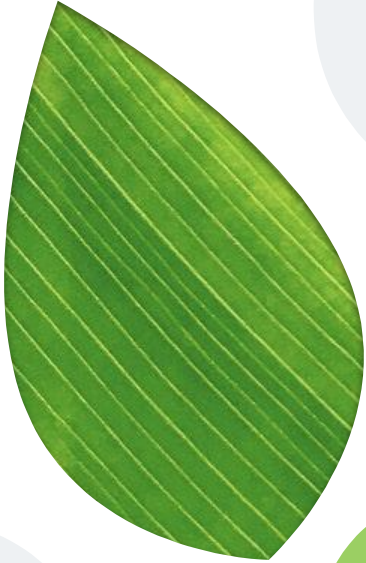
Superoxide	$\cdot\text{O}_2^-$
Hydroxyl anion	$\cdot\text{OH}^-$
Hydrogen peroxide	H_2O_2
Peroxyl	$\text{ROO}^\cdot$
Alkoxy radicals	$\text{RO}^\cdot$
Radicals of nitric oxide	$\cdot\text{NO}$
Peroxynitrite	$\cdot\text{ONOO}^-$
Ozone	O_3
Oxygen singlet	$\text{O}^\cdot\text{O}_2$

Sinteza melanina

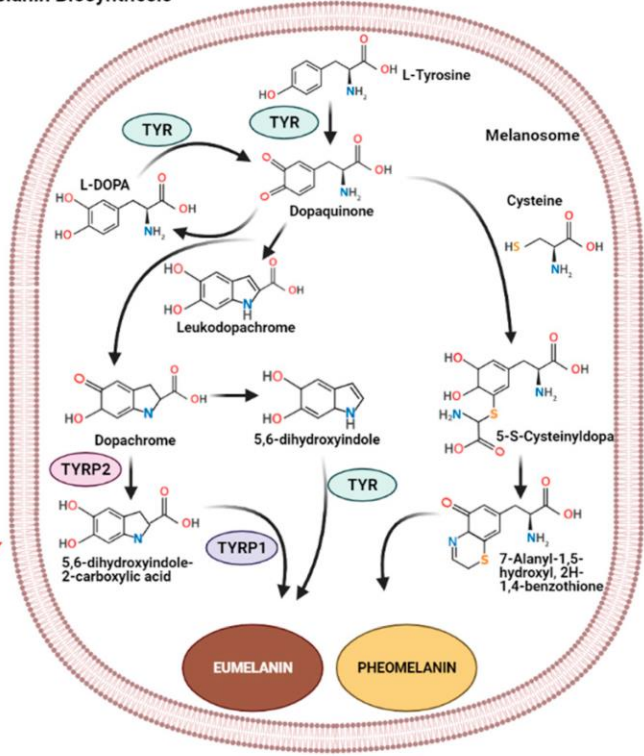
- α -MSH se veže na specifične receptorje na melanocitih in stimulira proizvodnjo encima **tirozinaza**
- Znotraj melanosomov tirozinaza pretvori amino kislino **tirozin** v dihidroksifenilalanine (DOPA) in naprej v **dopakinon**, ki se nato

skozi auto-oksidacijo pretvori v eumelanin in pheomelanin

Melanin Biosynthesis

3. Zaviranje nastanka „flekcev“

Kako različne sestavine delujejo in zavirajo nastanek hiperpigmentacij?

Delovanje kozmacevtikov

- Nevtralizacija ROS
- Inhibicija aktivnosti encima tirozinaza
- Inhibicija melanocitne ga razvoja, melanocitne aktivnosti
- Blokiranje transferja melanosoma v keratinocite
- Blokiranje UV žarkov
- Depigmentacijski agenti

PRED	MED	PO
tretinoin	Hidrokinon* 4-hidroksianisol Arbutin* Aloesin* Azelaična kislina Kojična kislina Askorbinska kislina	Linolna kislina α -linolna kislina Lecitini in neoglicoproteini Ekstrakt sojinega mleka Niacinamid Glikolna kislina Retinojska kislina

Depigmentacijski agenti

Aloesin
Arbutin
Azelaična kislina
Glabridin (sladki koren ali licorice)
Glikolna kislina
HQ
Kojična kislina
Ligninska peroksidaza
Melatonin
Mequinol
Niacinamid
Kombinacija oligopeptidov
Retinojska kislina
Vitamin C

Hidrokinon - HQ

- Najbolj razširjen kozmacevtik za hiperpigmentacije: zlati standard
- Kompetitivna inhibicija melaninske sinteze preko inhibicije sulfidrilne skupine in deluje tudi kot substrat za encim tirozinazo
- Regulativne restrikcije
- Melasma in PIH
- 6-12 tednov
- Kontaktni dermatitis, razdražena koža

Aloezin iz aloe vera

- Naravni derivat aloe vere
- Inhibira aktivnost tirozinaze
- Kompetitivna inhibicija DOPA oksidacije in ne-kompetitivna inhibicija tirozinske hidrolazne aktivnosti
- Deluje tudi kot močan antioksidant in ima protivnetne lastnosti
- Gel, sok, prah

Arbutin

- Glukozidni derivat HQ
- Naravno prisoten v vednozelenem gorniku (angl. Bearberry), drugače se ga pridobiva sintetično.
- Pretvori se v HQ in inhibira aktivnost tirozinaze
- Dober antioksidant, kožo ščiti pred prostimi radikali, ki se tvorijo ob izpostavitvi onesnaženem zraku in UV žarkom
- Uporablja se ga do 5% (3%), topen je v vodi, stabilen v pH območju 3,5-6,6 (najbolj optimalno pH pod 5,0), ker se hitro oksidira, se priporoča dodatek drugih AOX in pa kelatorjev, dodamo v hladni fazi, pod 50°C

Azelaična kislina

- Naravno prisotna dikarboksilna kislina
- Inhibira sintezo DNA ter s tem prepis tirozinaze in tudi reverzibilno inhibira aktivnost tirozinaze
- Močen vpliv na močno pigmentirane melanocite
- Deluje tudi pri melasmi, rozacea (protivnetno delovanje) in solarni keratozi, uporablja se ga pri aknah
- Uporablja se 1-20%, topna je v olju
- Derivat: Potassium Azeloyl Diglycinate

Ekstrakt korenine sladkega korena

- Glabridin (polifenolni flavonoid), liquiritin in likokhalkon
- Inhibira aktivnost tirozinaze in UVB-inducirano pigmentacijo
- Protivnetno delovanje: nevtralizira proste radikale
- V obliki glicerita: do 10%, v vodno fazo, pod 40°C

Glikolna kislina

- Najmanjša AHA kislina, ki izvira iz sladkornega trsa
- Kislina, ki pospešuje deskvamacijo in posledično poveča občutljivost na sonce, zato je obvezna krema z zaščitnim faktorjem
- Spodbuja sintezo kolagena in je najpogosteje uporabljena AHA kislina
- Močno navlaži kožo
- Uporaba do 4%, v vodni fazi, pH nad 3,5

Kojična kislina

- Hidrofilni derivat iz gliv
- Deluje tako, da inhibira aktivnost tirozinaze
- Deluje na melasmo in PIP
- zelo močen AOX
- Sinergistično delovanje (2%) z HQ (2%) in glikolno kislino (10%)
- Zelo dražilna in lahko povzroča kontaktni dermatitis
- Uporaba 1-4%

Vitamin B3 (Niacinamid)

- Nikotinamid; fiziološko aktivna oblika nacija (vit B3), zelo univerzalna sestavina
- Blokira transfer melanosoma iz melanocitov v keratinocite; zavira nastajanje sebuma, deluje proti aknam, poveča sintezo ceramidov in tako krepi lipidno bariero in prepreči TEWL,
- Študija: 2% po 4 tednih > zmanjšanje področja hiperpigmentacije
- Pri 5% zmanjša fotopoškodbe
- Uporaba do 5%, v vodni fazi, lahko segrevamo, pH 5,0-7,0 (idealno pH 6,0)

Ekstrakt papirjevke

- Broussonetia papyrifera iz družine murvovk, ekstrakt korenin
- Inhibira aktivnost tirozinaze
- Po učinkovitosti so jo primerjali z HQ in kojično kislino

Vitamin A in retinoidi

- Retinojska kislina > retinal > retinol > retinil palmitat
- Inhibira aktivnost tirozinaze, vplivajo na transfer pigmenta v keratinocite, preko pospeševanja deskvamacije vplivajo na izgubo pigmenta
- Melasma, PIH in lengitini
- Delujejo na gube, proti staranju, pri aknah
- Vsi retinoidi so topni v olju, najbolj biološko dostopni pa so v formulacijah s pH 6,0

Vitamin C

- AOX
- Vpliva na različne oksidativne korake znotraj sinteze melanina
- Zaščita pred UVB induciranimi fotopoškodbami (ščiti pred prostimi radikali)
- Melasma, PIH
- Kožo ščiti pred razrgardnjo kolagena, spodbuja sintezo ceramidov
- Askorbinska kislina: izredno nestabilna, uporaba do 15%, v vodno fazo, pH pod 3,5; stabilizira jo vit E in ferulna kislina,

Derivati vitamina C

- AOX
- **SAP**: Natrijev askorbil fosfat; vodotopen, najbolje pH nad 7,0
- **MAP**: Magnezijev askorbil fosfat; vodotopen, pH 5,5-7,0
- **Tetra C**: Tetrahexyldecyl ascorbate in Ascorbyl tetraisopalmitate; lipofilna oblika vit C, ki zelo dobro prehaja v kožo; zelo stabilna molekula, dokazano deluje proti hiperpigmentacijam in ščiti kožo pred UV žarki.

5. Formuliranje

Izdelkov za bledenje oz.
Preprečitev hiperpigmentacij

Kako postavim formulacijo:

- Sinergija kozmacevtikov
- Sestavljanje formulacije:
  - Tip končnega izdelka
  - Filozofija izdelka
  - Izbor kozmacevtikov
  - Izbor ostalih sestavin
  - Preglejte kompatibilnost VSEH sestavin
  - pH
  - Naboj
- Izdelaj prvi vzorec

“ *Kreme z zaščitnim faktorjem naj postanejo vaša najboljša prijateljica. VSAK DAN, večkrat na dan!*

Hvala!

Vprašanja? Zastavi v skupino.

Pridruži se našemu sestrstvu Šepetalke kože, kjer boš tak webinar (in še veliko druge vsebine) vsak mesec prejela v sklopu formulatorskega članstva. Več na <https://www.naravni-koticek.si/clanstvo/>.

Želim ti krasno dišeč in ustvarjalen dan!

olja